

zgubi s tem, ako revček lakoti in uboštvu podleže? Komu kaj do življenja tacega reveža stoji? Suženj ima do smrti vrednost za svojega gospodarja zaradi tega, ker ga je za denar kupil in ker ga za denar spet lahko spečá; svobodnega delavca pa bogatinec lahko zastonj dobí. V času robstva je človeška kri vrednost imela; kar je pa isto nehalo, dobiš jo lahko zastonj. Pri armadi je na priliko voznik („furbezen“) mnogo manj vreden nego njegov konj, kajti voznika dobiš lahko vsako trenotje zastonj, konja moraš pa kupiti. Z odpravljenjem robstva so se ti nazori, ki so poprej samo pri armadah veljavno imeli, tudi v meščanskem življenju razširili in vsak bogat meščan misli o svojih delavcih, kar general o svojih „furbezih“.

Tako je mislil in pisal Linguet pred 104 leti, to je, v tistem času, ko je bil ves izobraženi svet za liberalizem navdušen in ko je od liberalizma kakor od nekega mesija pričakoval, da bo rešil društvo vsega zela in vseh napak. Linguet-ov prognostikon je potem postal kritično prepričanje sedanjih obrtniških delalcev. Linguet-ove besede so prešle v program opozicije, ki se že leta in leta in zdaj dan za dnevom bolj ostro proti ekonomičnemu liberalizmu in proti bogatemu meščanstvu (kapitalizmu) vzdiguje.

Prvi sistematični komunist je bil Francoz Grachus Babeuf, mož velikih duševnih zmožnosti in tako neizmerne predrznosti, da ne bi se bil nobenega podvzetja vstrašil. Živel je v času prve velike revolucije. Izprva je bil navdušen liberallec; al ko se je prepričal, da od liberalizma ni nobenega rešenja za ljudstvo pričakovati, vrgel se je z vso strastjo v naročje komunizma. Vstanovil je on komunistično društvo pod naslovom: „la société des égaux“ (društvo enakih). Najbolj je pa delal na mase s svojim listom „le tribune du peuple“ (zagovornik ljudstva), kateri je bil v čarobno zgovorni in prepričavni besedi pisan.

Tedanja francoska vlada, direktorij, je Babeuf-ovo društvo razpustila, ktero se je vsled tega v tajno zarotno društvo spremenilo, ki mu je bil namen direktorij vreči in celo državo na komunistični podlagi osnovati. Pa direktorij je namere teh zarotnikov zavohal, vse ude tajnega društva poloviti dal in jih nekoliko na smrt, nekoliko pa na deportacijo obsodil. Babeuf in njegov sodrug Darthé sta pod giljotino umrla s starorimsko mirnostjo in z navdušenjem za svoje ideje do zadnjega izdihljeja 1795. leta.

Zarotniki z Babeuf-om na čelu so bili že odbrali odsek, ki je izdelal celo vrsto naredeb in dekretov, po katerih bi se imela država na temelju komunizma osnovati.

Dopisi.

Iz Maribora 26. avg. (*Volitvene zadeve; vlada proti nam*). Pred leti je bil razun kmeta edini duhovnik pri nas na Štajarskem, ki se ni slovenščine v javnem življenju sramoval, akoravno je bilo tudi v tem stanu veliko grdih izjem. Kako pa je veselja zdaj rodoljubi srce zaigralo, ko je 21. dne t. m. v naši čitalnici videl tako impozantno narodno skupščino, pri kateri je bila posvetna inteligenca iz vseh stanov v ogromni večini zastopana. Predsedoval je skupščini dr. Vošnjak. Akoravno so debate zaradi kandidatov bile jako živahne, vendar niso nikdar sloge kalile. Nekteri netopirji so hoteli pri razgovoru o kandidaturi dr. Dominkuša na vsak način ljuliko razdora in sovraštva med skupščino vsejati, pa ni šlo, hvala Bogu, ker so se nazoči najbolj vplivni možje iz celjskega volilnega okraja, kakor: dr. Gustav Ipavec, Ivan Žuža, tehant Žuža, Selan, Ljopold, Franc Skaza itd. zaporedoma z energično besedo

za svoja ljubljena dr. Dominkuša in dr. Vošnjaka potegnili in potrebo sloge povdarjali. — Že zdavnej je obča želja vse domače inteligencije pri nas, da bi se dr. J. Srnec v deželni zbor spravil, kajti on bi bil kakor kapaciteta vsakemu parlamentu na čast in na diko. On slovi kot prvi pravnik po celem slovenskem Štajarji, kar tudi njegovi nemški sodrugi brez obotavljanja pripoznavajo; govornik je pa v domači kakor v nemški besedi tak, da mu jih je malo para. Lani je bil, kakor veste, v našem okraju za kandidata postavljen, kjer so ga nemškutarski kulturinosci v Novivesti pri Slov. Bistrici zavratno napadli, ga na tla vrgli, topli in z nogami teptali. — Stvar še dandanes ni pred sodnijo rešena!! — Da se vrlemu dr. Srencu nekoliko satisfakcije dade, postavila ga je skupščina na varno in sigurno mesto, to je, v ljutomerski okraj, ktere ga je dozda g. J. Kukovec zastopal, sicer jako pošten mož, al politično neizurjen. Glasovalo se je za kandidate z listki, in po tem načinu je bil dr. Srnec skoro soglasno za kandidata za ljutomerski okraj proglašen, kajti Kukovec je dobil samo 10 glasov. — Čujemo pa neugodno vest, da misli g. Kukovec sklepu skupščine vkljub iz same razžaljene taštine proti dr. Srencu kandidirati! Ako se to obistini, bil bi to v resnici od strani Kukovecove pravi národni škandal, ktere ga nas Bog obvaruj! — Dr. Preloga je mesto dr. Radeja skupščina nalašč samo za par dni postavila, da je naše nemškutarje malo za nos vodila. — Dozda prvotne volitve povsod za nas dobro stojé, samo da ne bi nam zadnje dni hu...č štrene zmešal! Vlada dela z vsem osebjem okrajnih glavarstev povsod v vseh okrajih z vso mogočno eneržijo proti nam tako, da mi tukaj prav za prav ne moremo zapopasti, zakaj je Hohenwart štajarski deželni zbor razpustil?! Vse naše dosedanje pritožbe zoper tako postopanje vladinih organov v Gradcu in na Dunaji so bile le bob v steno. — Oba kandidata za celjsko in ptujsko mesto bo centralni odbor v torek postavil.

Štajarsko. (*Kako tekó volitve pri nas.*) V Št. Ljartu so volilci ustavoverca Brandstätterja in Reuterja zapodili, v Laškem trgu pa dr. Vrečkotu pokazali vrata. — Za mesta in trga sta kandidata dr. Ploj in svetovalec Vratič.

Koroško 26. avg. (*Vodila na roko dati Slovincem ob prihodnjih volitvah*), je društvo „Trdnjava“ na svitlo dalo poseben poduk za proste kmečke volilce na Koroškem. Poslanci se bodo še le potem naznanili, ko bodo volilni možje izbrani. Na dan volitve pa naj se zberejo vsi volilci katoliško-narodnega duhá v Celovcu „pri Šrederji“, v Vélíkovcu pri „Sternwirthu“, v Beljaku „pri Šadlerji“, v Št. Mohoru „pri Piršelni“. — Gosp. Andrej Einšpieler, nekdanji deželni poslanec, se je zopet oglasil za kandidata. Prepričani smo, da naši možje bodo vse žile napeli, da zopet spravijo v zbor gosp. Einšpieler-ja, ktere ga se nemškutarski liberaluhi bojé kot h—č križa.

Trst 26. avg. — Velik nemir v tukajšnjih laških krogih je izbudilo Hohenwartovo delovanje, še posebno pa neki članek „Cittadinov“, kateri govori o Sloveniji, kateri se tudi Trst prišteva. Lahoni in Lahi so vsi iz sebe, kajti Trst jim je laško mesto. Ni davno, kar sem čul iz ust nekega Tržačana, da „kmalu bomo videli Viktora Emanuela tukaj“. Ko sem mu na izdajalski ta govor zasolil ostre besede, ter mu rekel, da Trst je zemlja slovenska, je togoten kot kača in žugajoč narodu pobral kopita. — Za razstavo našo se delajo velike priprave; al žalibog! vsa naznanila in vse druge reči se izdajajo v laščini; novce pa bodo tukajšnji Lahoni vendar-le znali pobirati v vseh jezikih. — Rojanska čitalnica je imela 20. t. m. „besedo“, ktera

se more najkrasnejim prištevati, kajti govori, petje in deklamacije bile so jako jedernate. Odprl je „besedo“ prvosednik g. Žvanut z zanimivim govorom, v katerem je povdarjal važni namen čitalnic, in priporočal, naj se vprihodnje v narodnem zavodu sliši samo slovenščina, a ne, kakor dozda, to, da so gospodičine vedno le rade laško „parlirale“. Predsednikov govor je bil z navdušenimi slava- in živio-klici sprejet. Zbor potem poje „Kdo je mar?“ za njim pa so se deklamacije lepo vršile, še posebno pa se je izkazala gospodičina Altonova, rodod Italijanka, ki se je še le pred kratkem slovenski lepo naučila. Tudi šaloigra „Župan“ se je prikupila močno našemu občinstvu, — hvala vsem! Po „besedi“ je bilo še drugih vesellic veliko. Le petelinov glas, ki je že dan naznanjal, je odpotil vesele goste.

S. M.

— V Rojanski čitalnici bode spet „beseda“ 10. septembra z govorom, petjem, deklamacijami in igro „Uskok“. Spet se nadejamo od naših diletantov vselega večera; zato uljudno vabi odbor ude; neudje bodo povabljeni z listki, ktere vsak ud pri odboru dobí. Vstopnine ne bo; ako pa kdo sam radovoljno kaj podeli, prosta mu je volja. Odbor.

Iz idrijske okolice. — Sliši se, da nemškutarček Jež v Idriji nabira ude za „Leichenbestattungsverein“, ter da je vže tudi razdelil to društvo zadevajoče nemška pravila.

S Črnega vrha nad Idrijo. (Vabilo) k prvi „besedi“, ki jo napravi prihodnjo nedeljo, dne 3. septembra ob pol sedmih zvečer čitalnica naša. Program je: Prolog, petje, deklamacija in šaloigra „Župan“. Po besedi ples. K tej veselici uljudno vabi

odbor. *)

Iz Moravč 26. avg. — 13. dne t. m., kakor je „Novicam“ znano, je prišel v našo dolino ljubljanski „Sokol“ in še mnogo druge častite gospode. Koliko veselja nam je vrlo društvo sè svojim prihodom naklonilo, to naj pové sledeči pozdrav, ktere ga je govorila ljubeznjiva gospodičinja Tekla Koširjeva v imenu vseh prebivalcev moravškega okraja pri slovesnem sprejemu pred Žaloškim gradom, ki se je glasil tako le: „Vrli domorodci! Slavni Sokol ljubljanski! Na zdravje! Vest, da tudi v našo dolino pride ljubljani naš „Sokol“, razveselila je mlade in stare. In kako ne bi nas razveselil Vaš prihod? Vi pospešujete narodno zavezo, Vi delate za napredek narodne omike, Vi razveseljujete z milim našim jezikom in priljudnim vedenjem vse rodoljube v srcu Slovenije, kamor koli pridete. Vas tedaj, ki tako blage namene izvršujete, v imenu moravškega okraja in še posebno v imenu deklet in fantov prirčno pozdravljam ter Vam kličem: „dobro došli!“ „živeli!“ Dovolite mi pa še nekaj. Gospodje! koder ste se pokazali zbrani pod svojo zastavo, izbudili ste splošno veselje. V znamenje pa, da ste posebno nas prav zelo razveselili, dovolite mi, da v imenu vseh deklet moravškega kraja in okraja venčam slavno Vašo zastavo! Naj budi ta zastava Bogu dopadljivo rodoljubnost na blagor domovini in celi državi avstrijski. Bog živi našega cesarja Franc Jožefa!“ — Komaj pa so se dragi ljubljanski gostje ločili od nas, že smo sklenili napraviti si narodno društvo čitalnico, da tako po izgledu drugih čitalnic skrbimo za to, da se naše zdravo, pridno, nepokvarjeno ljudstvo od dne do dne še bolj zaveda svoje narodnosti in omikuje. V kratkem tedaj bode nova čitalnica v Moravčah. Pravila se že izdelujejo in družbeniki se obilno zapisujejo; vze je nad 40 udov gotovih, in upati je, da

naraste to število do 100. Nedvomljivo pa je, da postane naša čitalnica pod vodstvom prečastitega gospoda dekana Tomanova zavod, ki bode vsestransko dosegel svoj blagi namen.

Iz Ljubljane. — Dr. Costa je v soboto prišel iz Dunaja nazaj in nas zagotovil, da je ministerstvo Hohenwartovo trdna volja dognati svoj blagi cilj in konec: spravo z narodi, tako, da bode vsak pošten Avstrijan kakoršnega koli naroda zadovoljen. Sicer pa bode vsak deželni zbor priliko imel, mnenje svoje razodeti o spravni predlogih.

— Tudi dr. Kljun se je odpovedal deželnemu poslanstvu, rekši, da je zdravje njegovo slabo in da iz Švajce je predelež v Ljubljano; naposled v pismu iz Lucerna bogoslovja „deutsche Bildung und deutsche Gesittung“ in opominja svoje „Gefinnungsgegnossen“, naj se hlabro držé „der Verfassung“. Nam se zdi, da je dr. Kljuna z vsem tem tako malo resnica kakor mu je bila leta 1867. s tem, ko je iz Dunaja v Ljubljano pisal: „auf mich kann die nationale Partei unter allen Verhältnissen bauen; meine Waffenbrüder des Geistes sollen es nicht bereuen, einen Theil der Kämpfe auch mir vertraut zu haben“. Kdor ne verjame, se mu lahko pismo Kljunovo pokaže. Mi ne zavidamo dr. Kljuna pokoja v švicarskem „Vinkomiru“, da ga le vést mirno spati pusti. — Namesti njega in pl. dr. Wurzbacha bote tedaj kmalu nove volitvi iz vrste velikih posestnikov. Radovedni smo, ali bode pokazala večina teh gospodov, da prvič niso nasprotniki slovenskega ljudstva na Kranjskem, med katerim živijo, in njegovih narodnih pravic, in drugič: ali jim sprava, ki jo želi sedanja vlada, in mir in sreča Avstrije kaj več velja kakor pruske fantazije? Želeti bi bilo, in zahtevati moremo, da stopi kak mož iz velikega posestva, kteremu je domovina naša in Avstrija pri srcu, na noge in okoli sebe zbere druge, ki pomagajo ministerstvu vresničiti besede cesarjeve: „jaz hočem mir med svojimi narodi“. Slišali smo, da je bil nedavno grof Anton Auersperg v Ljubljani in da sta z g. Dežmanom si za namestnika Wurzbachovega izbrala g. Lašana. — Brrr! nam gré po vseh udih. Liberalizem — z „guilotino“!

— (Gosp. Luka Svetec) se je v pondeljek podal v Idrijo, da ondi za idrijski sodniški okraj nastopi notarstvo. Gosp. Svetec je po deželi naši predobro znan, da bi še le treba bilo deželanom našim zagotavljati, da po njem dobijo na vsako stran izvrstnega notarja.

— (Pismo dr. Smolke.) 1869. leta je preteklo ravno 300 let, kar se je v Ljublinskem državnem zboru pod kraljem Sigismundom Avgustom Poljska z Litvo na večne čase zedinila. Na spomin te znamenite dogodbe se je po nasvetu slavnega rodoljuba Frančiška Smolke v jeseni 1869. leta v Lvovu obhajala velika narodna obletnica, pri kateri se je slovesno pričel veliki kopec (holmec) pod imenom „Unia“ nasipati. Zemlja za nasip tega holmea pošiljala se je iz vseh krajev in dežel, ktere so 1569. leta pod poljsko vlado spadale. — Na spomin te dogodbe se je v Lvovu letos na novo več tisoč poljskih in drugih slovanskih rodoljubov zbralo, kteri so zopet zemlje od daljnih krajev do tega ne še popolnoma dokončanega kopca prinesli. — V zavesti vzajemnosti slovanske je tudi odbor „Slovenije“ peščico naše slovenske zemlje v Lvov poslal, da se na vse čase ondi v „Uniji“ združi z zemljo drugih slovanskih narodov in s tem kaže bratinstvo, ktero veže vse avstrijske Slované. — Na pismo, s kterim je odbor poslal zemljo, smo na veliko našo radost od slavnega dr. Smolke,

*) Živila nova čitalnica!

iskrenega zagovornika federalizma avstrijskega, prejeli sledeči odgovor:

„Slavno društvo! Poslavši nam z Svojim pismom 11. srpana t. l. slovensko zemljo kot dodatek nasipanju našega kopca „Unije“ ste nam dokazali svojo ganljivo dobrohotnost do nas in Svoje nam tako mile vzajemnosti. Prejemši to zemljo z izrekom naše srčne hvaležnosti Vas prosimo, dovolite nam izraz enakega občutja do Vas s to srčno željo, da blage Svoje namene dosežete na slavo in korist Vašega naroda. Vaša zemlja se bode pri prvi slovesnosti pridružila našemu kopcu, ki je znamenje nove barke ljudstev, v kateri naj bi se zedinili pod geslom: „prosti s prostimi, ravnopravni z ravnopravnimi!“ — Bog blagoslovi Vaše blage namene. —

V Lvovu 25. srpana 1871. leta.

Predsednik kom. kopca „Unija“:

Frančišek Smolka l/r.

— („Beseda“ na korist pogorelcem v Vižmarjih), ki so jo národna društva: čitalnica, dramatično društvo in „Sokol“ z blago pomočjo c. k. vojaške godbe v soboto 26. t. m. napravila na vrtu čitalničnem in h kateri so prišli tudi vsi viši gospodje oficirji s svojimi gospami, bila je jako vesela na vsako stran, kajti po odbitih vseh stroških in z vštetiimi večimi doneski, ki so jih darovali nekteri rodoljubi, med kterimi še posebno imenujemo gosp. barona Antona Zoisa s 100 gold. in gosp. Val. Bleiweisa tudi s 100 gold., dobijo Vižmarci 411 gold. 92 kr. Niso ne prazne besede, da rodoljubi naši imajo res srce do naroda svojega.

— Gosp. baron Anton Zois je za pogorce v Poljanah poslal še posebej 50 gold.

— (Gosp. ministru nauka) je predvčerajnem s posebnim dopisom 426 mestjanov volilcev poslalo pismo, v katerem protestujejo zoper to, da se sedanji nemški mestni zbor s svojim sklepom od 1. avgusta zoper sklep deželnega zbora o učenem jeziku v ljudskih šolah vêde tako, kakor da bi on v tej važni zadevi zastopal ljubljansko mestjanstvo. — Uni teden pa je društvo „Slovenija“ v 1000 iztisih izdalo nemško brošurico pod naslovom „Zur Aufklärung in der Sprachenfrage, besonders der Volksschulen Krains“, da jo beró taki, ki so zmoteni in zapeljani po nemčurskih sleparijah, da ne vedó, kaj je belo, kaj črno.

— Ker je v doljni Avstriji prava goveja kuga, je glavno vodstvo južne železnice iz Dunaja tudi tukajšnji c. k. deželni vladi dalo glas, da se bodo vozovi, kteri govejo živino prevaževajo, čedili na postajah na Dunaji, Mürzzuschlag-u, Mariboru, Ljubljani, Trstu, Kaniži, Budi, Siski, Innsbruku in Botzen-u. — Še te nadloga nam manjka, da bi se ta tuja kuga pritepla med naša goveda! Naj pritisne potem še med ljudi kolera, o kateri časniki pišejo, da se prikazuje na Dunaji, potem pa Bog pomagaj!

— (Deželni šolski svèt) je včeraj imel izvanredno sejo, da je poročilo izvršil na vprašanje, ktero mu je c. kr. ministerstvo nauka stavilo zarad učnega jezika v kranjskih gimnazijah in realki, mislé, da bi se deloma slovenski, deloma pa nemški jezik rabila za učni jezik. Na podlagi večidel prečudnih poročil učiteljev in ravnateljev gimnazijskih in realkinih je razodeval c. kr. šolski inšpektor dr. Vrečko svoje tudi mnogokrat čudno mnenje ter naposled stavljal predlog, naj se utrakvizem vpelje v gimnaziji kranjski, novomeški in nižih razredih realke ljubljanske, na gimnaziji ljubljanski pa naj se napravijo paralelni razredi s čisto nemškim in čisto slovenskim učenim jezikom ali pa dve

gimnaziji, ena nemška, ena slovenska. Odsek deželnega šolskega sveta, v kterega so bili voljeni dr. Pogačar, prof. Šolar in dr. Costa, in v čegar imenu sta poročala dr. Pogačar in prof. Šolar, je temeljito pobijal nektare germanizatoriške motive dr. Vrečkove in naposled stavljal predlog za vpeljavo utrakvizma ter imenoval predmete, kteri naj se učijo slovenski, kteri pa nemški. — Dr. Costa je naposled v zapisnik dal deklaracijo, da ne pripoznava pravice, da bi taki učitelji smeli govoriti o učenem jeziku kranjskih srednjih šol, kteri ne umejo jezika slovenskega, — da je dr. Vrečko popolnoma napačno sukal ministerski dopis od 12. julija t. l. in da deželnemu zboru gré zadnja beseda. — Dr. Jan. Bleiweis pa je stavljal soglasno sprejeti predlog, da se ministerstvo nauka naprosi, da se brž določijo šolske knjige, ki se spišejo slovenski, in spisateljem zagotovi državna subvencija, kakor je to bilo na Hrvaškem. Tako dobimo kmalu vse šolske knjige, učitelji pa, ki ne umejo slovenskega jezika, naj se nadomestijo z domačimi.

— (Slovenskim pisateljem.) Dramatično društvo prične svojo zimsko saisono s 1. oktobrom, tedaj se obrača podpisani odbor do vseh slovenskih pisateljev z uljudno prošnjo, naj mu blagovolé poslati dramatična dela (izvirna ali prestavljena), ktera imajo morda že izgotovljena. Društvo bode vsako delo, ktero bo za tisek ali za predstavljanje sposobno, primerno nagradilo. V prihodnjem listu se bode priobčil zapissek vseh rokopisov prestavljenih igrokov, ktere ima društvo v svojej knjižnici, da se vejo slovenski prestavljanci potem ravnati.

Odbor dram. društva.

— (Resno vprašanje na rotovske očete v Ljubljani.) Tri mesece je že minulo, kar ste nam, gospodje, most na Poljanah pri kosarni zaprli, a do zdaj še ni popravljen. Kakor se iz polževega dela kaže, utegnejo pa še trije meseci preteči, predno bode ta most za rabo. Ker je vse zeló živahno gibanje rokodelstva, obrtnijstva in kmetijstva zavoljo zaprtije tega mosta zeló zadržano in se mnogim velika škoda godí, zato smo prisiljeni, Vas očitno prašati, koliko časa bode še cincali, da se ta mostič odprè? Če ne popravljate tlaka po mestu, ker pravite, da ni denarja, ne veljá tak izgovor za mostove, ki se občinstvu popolnoma zapró! Takega beraškega gospodarstva res še ne pomnimo!

Več Poljančanov in št. peterskega predmestja prebivalcev.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Vse drugo je zdaj v Avstriji manjše važnosti memo priprav za volitve deželnih poslancev. Nikdar še ni bil volitveni boj tako silen kakor je zdaj, kajti nemškutarska ustavoverna stranka, ki je gospodovala dozdej, napenja vse žile, da bi še dalje si zavarovala gospodstvo, — drugi narodi pa se borijo za to, da bi se rešili tega jarma. Glavno orožje one ustavoverske stranke je zopet le laž, češ, da ministerstvo dela na to, da Nemcem vzame narodne pravice in jih žrtuje „slovanskemu barbarstvu“! Ti ljudje odbijajo tedaj le ravnopravnost družih narodov in tirajo Avstrijo v propad. Al, kakor se v mnozih deželah kaže, ne bode jim ta nakana obveljala; samo na Koroškem se je bati, da zmagajo pri volitvah sovražniki sprave. — Nemškutarski časnikarji pa žvižgajo kakor gadje, da celó nič ne vedó, kako ministerstvo namerava, spravo dognati.